

VERWACHT EN NU VERSCHENEN: PHYLLOTOPSIS NIDULANS

Bert Tolsma

Couwenhoven 43–16, 3703 EH Zeist

Tolsma, L.P. 2007. Expected, and now arrived: *Phyllotopsis nidulans*. *Coolia* 50(4): 185–186.

The Orange Mock Oyster was described in part two of the *Flora Agaricina Neerlandica* although at the time it had not yet been found in The Netherlands. This first find from the Amelisweerd estate in the province of Utrecht in March 2007 is described and the taxonomy briefly discussed, with a suggestion for a Dutch name (Oranje schijnoesterzwam).

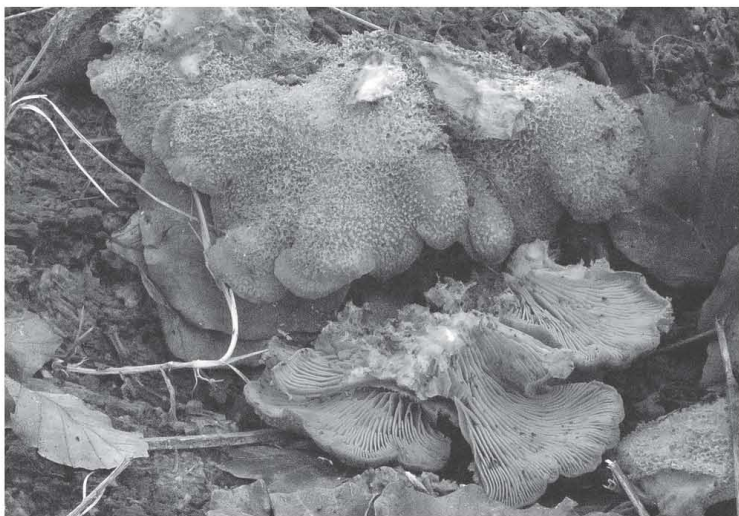
Begin maart 2007 belde Wim Appelhof uit De Bilt mij op of ik naar een vondst van hem uit Amelisweerd wilde kijken; hij dacht op beukenhout een soort uit het geslacht *Hohenbuehelia* gevonden te hebben maar was niet overtuigd. Ik bekeek het ook voor mij volkomen onbekende materiaal en vond onder de microscoop allantoïde sporen, ongeveer dubbel zo lang als breed. Dat kon zeker geen *Hohenbuehelia* zijn, vooral ook omdat de karakteristieke, grote, dikwandige cystiden met vaak loslatende kristallenkrans om de top ontbraken. Ondertussen belde Wim op met de mededeling dat de sporee van deze soort roze was en dat deed het hart plots sneller kloppen, want dat beperkte de zoektocht aanzienlijk. Het werd daarna al snel duidelijk dat het hier de eerste vondst in Nederland van *Phyllotopsis nidulans* betrof. *Phyllotopsis nidulans* (Pers.: Fr.) Singer wordt door Kees Bas in deel 2 van FAN beschreven, alsof hij al voorzag dat de soort eerdaags in Nederland zou opduiken. Met de volgende beschrijving heb ik materiaal opgestuurd naar Jaap Wisman.

Beschrijving van de vondst (Plaat 6)

Op de oprijlaan naar landgoed Oud-Amelisweerd bij Utrecht (km-hok 140 × 453) bovenop een boomstronk van een beuk die reeds jaren geleden moet zijn gekapt, groeiden ongeveer 15 exemplaren van *Phyllotopsis nidulans*, breed aangehecht aan het rottende hout (Plaat X). Materiaal werd meegenomen op 5 maart 2007. Door langdurige regenval waren de vruchtlichamen doorweekt en daardoor slecht van kleur en kwaliteit. Ik ben zeker nog een keer of vijf gaan kijken of het mogelijk was een paar mooie foto's te maken, maar dat viel tegen; eenmaal doornat is het mooie er definitief af. De hoeden bereiken een breedte van zo'n 11 cm en staan tot 7 cm van het hout af; de uiteinden van de grotere exemplaren zijn gelobd. De hoeden zijn dicht bedekt met (plukjes) haar; alleen de lobben zijn wat kaler. Aan die lobben is de kleur van de hoeden nog redelijk te onderscheiden, n.l. bleekoranje; naar de aanhechting toe is de kleur van bleekbruin naar wittig. Vooral de lamellen zijn opvallend oranje-rood en de sporee is lichtoranje tot rozekleurig. Daarnaast zijn de vorm en de grootte van de sporen belangrijke kenmerken: boonvormig (allantoïd) en ca. $2 \times$ zo lang als breed n.l. $5\text{--}6 \times 2,5\text{--}3 \mu\text{m}$. Ook de geur van (rottende) kool bij vooral opdrogende exemplaren is zeer karakteristiek en smakelijk is hij zeker niet.

Phyllotopsis nidulans wordt nogal eens verward met *Paxillus (Tapinella) panuoides*, de Ongesteelde krulzoom, die in z'n typische vorm bruin is met een olijfzweem en vaak naar

anijs ruikt. In tegenstelling tot *Phyllotopsis nidulans* veroorzaakt deze *Paxillus* bruinrot en groeit hij uitsluitend op naalddhout (dikwijls op bewerkt hout). Ook de soorten uit het geslacht *Crepidotus* (oorzwammetjes) vertonen overeenkomst, maar zijn doorgaans bleker van kleur, het oppervlak van de hoed is glad en de sporee meer (ijzer)roestkleurig.

Er zijn diverse pogingen gedaan deze soort – de enige in het geslacht *Phyllotopsis*, hoewel Jaap in de literatuur ook nog de naam *subnidulans* tegenkwam – in een ander genus onder te brengen en wel in de genera *Agaricus*, *Crepidotus*, *Panus*, *Panellus* en *Pleurotus*. Toch bleek hij uiteindelijk daar niet te handhaven en kreeg/hield zo zijn eigen genusnaam, *Phyllotopsis nidulans*. Phyllon = blad en opsis = gelijkend op; gelijkend op een herfstblad. Bij *nidulans* moeten we denken aan iets dat op een nest lijkt.

Wat de naamgeving in de ons omringende landen betreft wordt de kleur van de vruchtlichamen gebruikt om hem in de eigen taal aan te duiden. In het Duits heet hij Orangeseitling en in het Engels Orange Mock Oyster. Een passende naam in het Nederlands zou daarom kunnen zijn: Oranje schijnoesterzwam. In de literatuur zijn veel afbeeldingen van deze soort te vinden; hieronder een kleine selectie.

Met dank aan Jaap Wisman voor waardevolle aanwijzingen en literatuurgegevens.

Literatuur

- Bas, C. 1990. *Phyllotopsis*. Flora Agaricina Neerlandica, vol. 2. Balkema, Rotterdam.
- Breitenbach, J & Kränzlin, F. 1991. Pilze der Schweiz. Deel 3. Mykologia Verlag, Luzern.
- Courtecuisse, R & Duhem, B. 1994. Les Champignons de France, Eclectis.
- Hrouda, P. 2001. Pleurotoid fungi of the family Polyporaceae, in the Czech republic and Slovakia. Czech Mycol. 53: 29–88.
- Ludwig, E. 2001. Pilzkompandium. Band 1. IHW-Verlag.
- Moser, M.M. 1983. Die Röhrlinge und Blätterpilze. Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/2. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Ryman, S & Holmåsén, I. 1992. Pilze. Bernhard Thalacker Verlag, Braunschweig.

Plaat 5. *Cristinia rhenana*, uit een bosje bij Winterswijk. De inzet linksonder toont de (vluchtige) reactie met loog. (Foto: Hermien Wassink)

Plaat 6: De eerste Nederlandse vondst van *Phyllotopsis nidulans* (voorstel: Oranje schijnoesterzwam), in Amelisweerd. (Foto: Bert Tolsma)

